

Nr 196.

Av herr **Holmbäck**, *angående utredning om ytterligare bekämpande av nötkreaturstuberkulosen m. m.*

Kampen mot tuberkulos hos nötkreatur sker numera på grundval särskilt av kungl. kungörelsen den 30 juni 1934 om vissa åtgärder mot tuberkulos hos nötkreatur. Enligt denna kungörelse är det den enskilde djurägaren, som tar initiativ till att hans kreatursbesättning ställes under uppsikt i fråga om förekomsten av tuberkulos (annorlunda dock i fråga om tuberkulos i juvret och könsorganen hos nötkreatur enligt en annan kungl. kungörelse av samma dag). Ibland äger först en tuberkulinundersökning rum för konstaterande av om tuberkulos överhuvud föreligger hos kreaturen. Där tuberkulos konstateras eller där man tidigare vetat, att tuberkulos finnes, äger därefter i fråga om djuret rum en klinisk-bakteriologisk undersökning för konstaterande av, om tuberkulos i smittfarlig form föreligger. Konstateras dylik form av tuberkulos, bör djuret nedslaktas, varefter djurägaren av statsmedel får en ersättning. Denna ersättning uppgår till hälften av djurkroppens värde, dock högst 75 kronor eller, om djuret helt kasserats, 50 kronor under förutsättning att tuberkulinundersökning föregått. För motsatt fall är ersättningen fjärdedelen av djurkroppens värde, dock högst 50 kronor respektive, om djuret helt kasserats, 25 kronor. Något absolut tvång till nedslaktning (utom då fråga är om juver- och könstuberkulos) finnes ej, såvida icke genom klinisk-bakteriologisk undersökning förklarats, att djuret är smittfarligt.

I städer och i samhällen på landet, där hälsovårdsstadgans föreskrifter rörande stad gälla, kompletteras det skydd för människor mot kreaturstuberkulos, vilket de angivna reglerna innebära, av stadganden i kungl. förordningen den 21 juli 1937 med vissa bestämmelser rörande till människoföda avsedd mjölk och grädde m. m. Där må mjölk, grädde, färskost och glass — om undantag göres för dylika varor från reaktionsfria besättningar — icke säljas utan att pastörisering skett av mjölk eller grädde, som säljes, eller av vilken beredes färskost eller glass. Att så äger rum, kontrolleras enligt vissa regler. För den mjölk, mejerierna erhålla från besättningar, inom vilka bekämpande av tuberkulos äger rum, äro mejerierna jämlikt kungörelse den 5 mars 1937 skyldiga att betala ett tilläggspris, som bestämmes på varje särskild ort men

skall utgöra minst 0,2 öre per kilogram, om besättningen står under klinisk tuberkulosekontroll, och minst 0,4 öre per kilogram, om besättningen står under statlig kontroll med tuberkulin; den så erhållna mjölken blandas emellertid ofta tillsammans med mjölk från icke reaktionsfria besättningar, varefter alltsammans pastöriseras.

Det står utom debatt att nu nämnda regler, av vilka 1937 års förordning först trätt i kraft den 1 juli 1939, kraftigt medverka till bekämpandet av kreaturstuberkulosen och därigenom till att skydda landets befolkning från smittofara genom sådan tuberkulos. Det torde emellertid även vara säkert, att de gällande reglerna innebära vissa svagheter.

Det viktigaste ledet i kampen mot kreaturstuberkulosen består i att söka skapa reaktionsfria besättningar. Då det gäller att skydda befolkningen å den egentliga landsbygden, är detta det enda sättet för skydd mot kreaturstuberkulosen: där förekommer ju icke pastörisering av mjölk eller grädde. Då initiativet till att kreatursbesättningar undersökas ligger hos den enskilde djurägaren, är det nödvändigt att lagstiftningen skapar medel, som förmår honom att begagna detta initiativ. Så torde endast kunna ske genom höjning av den summa, djurägaren får för de kreatur, vilka måste slaktas ned. Eljest vet djurägaren att han i fall av nedslaktning av något av djuren kommer att lida en förlust. De regler, enligt vilka ersättning erlägges, äro emellertid för snäva. En ersättning av 100 kronor för kreatur, som bör nedslaktas och som ej helt kasserats, skulle redan erbjuda en helt annan lockelse för den enskilde djurägaren att underställa sin besättning kontroll än de nuvarande reglerna giva. Ett annat medel att höja hans villighet att låta kontrollera sin besättning vore att lagstadga, att mejerierna skulle betala ett visst minimum större än vad som nu i allmänhet utgår i tillägg för mjölk från kontrollerade besättningar. Förslagsvis kunde här ifrågakomma ett tillägg av 1 öre per kilogram från reaktionsfri besättning och ett halvt öre per kilogram för mjölk, som levereras från besättning, underkastad klinisk-bakteriologisk kontroll. Med nuvarande mjölktillägg kunna många ägare av ladugårdar icke hålla sina ladugårdar i erforderligt skick. I detta sammanhang torde även kunna föreslås, att handeln med kreatur, vilka vid tuberkulinundersökning reagerat eller eljest visat tecken på tuberkulos, blott borde få försäljas till slakt. De nuvarande reglerna förhindra icke den, som äger ett djur med positiv reaktion för tuberkulin utan att dock genom klinisk-bakteriologisk undersökning konstaterats att djuret är i smittfarligt skede, att sälja djuret till vilken han önskar.

Ifrågasätts kunde för övrigt, om icke det riktiga vore att lagstiftningen gäve veterinärerna möjlighet att gripa in av eget initiativ även i andra fall av tuberkulos hos nötkreatur än vid tuberkulos i juvret

och könsorganen. Genom att ingripande skulle kunna ske även i andra fall, då tuberkulos uppenbarligen föreligger, skulle betydande framsteg i kampen mot kreaturstuberkulosen kunna vinnas.

Det skydd, som pastöriseringen innebär mot smitta av kreaturstuberkulos, är utan tvivel i regel gott och reformer på detta område framstå därför för närvarande såsom jämförelsevis mindre nödvändiga, helst lagstiftningen så nyligen trätt i kraft. Större säkerhet än nu skulle emellertid kunna vinnas, om pastöriseringsapparaterna försåges med automatiska termostater. Med den maskinella utrustning, genom vilken pastörisering mestadels sker, kan det inträffa att temperaturen å den mjölk, som skall pastöriseras, genom vårdslöshet eller likgiltighet går ned, vilket förstör resultatet av hela proceduren. Vidare borde kontrollen över pastöriseringen göras mera effektiv än nu är fallet.

Mot ovanstående reformer kan invändas, att de erfordra ökade penninganslag från det allmännas sida och att alltså tiden nu icke är lämplig för upptagande av hithörande frågor till diskussion. Å andra sidan kan emellertid göras gällande, att de skadeverkningar, som kreatursjukdomarna utöva, äro så betydande att ett fortskridande på den redan inslagna vägen att bekämpa dem bör ske så snart som möjligt. Då bör en utredning härom ske nu, för att utredningens resultat skall kunna föreligga vid den tidpunkt, då vi åter ha råd att fortsätta med reformarbete. De värden, som varje år gå till spillo för vårt lantbruk genom kreaturstuberkulos, uppgå med säkerhet till tiotals miljoner. Härtill kommer, att många människor, särskilt barn, smittas. De fall, då tuberkulos hos människan är av bovin natur, äro talrika (15 å 25 procent) och kreaturstuberkulosens roll såsom alstrare av en av våra svåraste och socialt mest fördärvbringande sjukdomar är alltså betydande.

Även andra sjukdomar kunna emellertid bringas tillbaka genom en effektiv kontroll över mjölken. Ledaren för kampen mot kreaturstuberkulosen inom Uppsala läns hushållningssällskaps område, veterinären E. Gave, har nyligen såsom innehavare av ett av statens större stipendier för veterinärer och såsom Rockefellerstipendiat en längre tid vistats i Nordamerikas Förenade stater för att studera den kampanj, som där drives för att få fullgod mjölk. I Upsala Nya Tidning har herr Gave redogjort för några av sina erfarenheter och därvid bland annat yttrat, att icke blott tuberkulosen särskilt bland barnen drivits tillbaka genom en betydligt strängare pastöriseringskontroll än den som utövas i Sverige, utan även scharlakansfeber, undulantfeber, halsfluss m. m. Särskilt ett tillbakadrivande av halsflussen skulle i Sverige vara av den största betydelse. Bakom denna strängare pastöriseringskontroll ligger en lagstiftning enligt vilken varje djur måste tuberkulinundersökas. Farmarna ersättas med tillräckliga belopp för de djur, som äro reagent och därför nedslaktas, och stränga straff ådömes den som säl-

jer ett sjukt djur till bruksdjur, om säljaren har vetskap om förhållandet. Den blivande undersökningen bör därför även omfatta ett par andra smittfarliga sjukdomar bland kreaturen än tuberkulos, nämligen smittsam kastning (för vars bekämpande regler givits genom kungörelsen den 17 juni 1938) och juverinflammation. Med det ökade bruket av mjölkkningsmaskiner är det att befara, att sistnämnda sjukdom kommer att öka.

Med stöd av vad ovan anförts får jag hemställa,

att riksdagen ville hos Kungl. Maj:t hemställa om utredning om ett ytterligare bekämpande av nötkreaturstuberkulosen samt av smittsam kastning och juverinflammation hos nötkreatur utöver vad som med gällande lagstiftning är möjligt.

Stockholm den 23 januari 1940.

Å. Holmbäck.